

บทบรรณาธิการ

ในช่วงเวลาที่คำว่า “ศิลปะ” ถูกขยายความหมายออกไปอย่างกว้างขวางภายใต้แรงขับเคลื่อนของเทคโนโลยีดิจิทัล เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และพลวัตทางสังคมวัฒนธรรม คำถามที่ควรถูกตั้งอย่างจริงจังมิใช่เพียงว่า ศิลปะกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร หากแต่คือ เรากำลังเข้าใจศิลปะภายใต้กรอบคิดใด และกรอบคิดนั้นยังเพียงพอต่อการอธิบายปรากฏการณ์ศิลปะร่วมสมัยที่มีความซับซ้อนหลากหลายมิติหรือไม่

วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในวาระครบรอบปีที่ 30 ฉบับนี้ ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเป็นพื้นที่เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ หากตั้งใจจะเป็นพื้นที่ของการทบทวนเชิงโครงสร้างต่อฐานคิดของศิลปกรรมศาสตร์ในบริบทไทยและนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่เส้นแบ่งระหว่าง “การสร้างสรรค์” และ “การวิจัย” กำลังเลื่อนรางลงอย่างมีนัยสำคัญ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา หนึ่งในข้อจำกัดสำคัญของวงการศิลปกรรมศึกษา คือ การดำรงอยู่ของกรอบคิดแบบแยกส่วน ที่วาง “การปฏิบัติ” ไว้ตรงข้ามกับ “องค์ความรู้” ส่งผลให้การสร้างสรรค์มักถูกตีความว่าเป็นกิจกรรมเชิงสุนทรีย์ที่ขาดความเป็นวิชาการ ในขณะที่การวิจัยถูกจำกัดให้อยู่ในรูปแบบของการอธิบายวิเคราะห์ หรือวิพากษ์จากภายนอก อย่างไรก็ตาม แนวโน้มในระดับนานาชาติและบทความในวารสารฉบับนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า กรอบคิดดังกล่าวกำลังถูกท้าทายและรื้อสร้างอย่างเป็นระบบ

สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นไม่ใช่เพียงการ “เพิ่ม” การวิจัยเข้าไปในกระบวนการสร้างสรรค์ หากแต่เป็นการเปลี่ยนสถานะของการสร้างสรรค์ให้กลายเป็นกระบวนการผลิตองค์ความรู้ในตัวของมันเอง ภายใต้กรอบของความรู้เชิงปฏิบัติและความรู้เชิงปฏิบัติการ ที่เกิดขึ้นผ่านการตัดสินใจ การรับรู้ และการกระทำของร่างกายในสถานการณ์จริง

ในขณะเดียวกัน การเติบโตของเทคโนโลยีดิจิทัลได้เปิดพื้นที่ใหม่ให้การสร้างสรรค์และการวิจัย แต่ก็ได้สร้างความท้าทายใหม่ในประเด็นความเป็นเจ้าของทางปัญญา การใช้สื่อ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเทคโนโลยีอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ศิลปกรรมศาสตร์ในปัจจุบันจึงต้องเผชิญกับภาวะ “ความไม่แน่นอนเชิงโครงสร้าง” ซึ่งไม่สามารถจัดการได้ด้วยกรอบคิดแบบเดิม หากแต่ต้องอาศัยความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์และการออกแบบกรอบแนวคิดใหม่อย่างต่อเนื่อง

ภายใต้บริบทดังกล่าว วารสารฉบับนี้จึงมิได้เสนอคำตอบสำเร็จรูป หากแต่ตั้งใจจะทำหน้าที่เป็นพื้นที่ของการตั้งคำถามและพื้นที่ของความคิดที่เปิดโอกาสให้นักวิชาการและศิลปินได้ร่วมกันขยายขอบเขตของสิ่งที่เรียกว่า “ความรู้” ในศิลปกรรมศาสตร์ให้ลึกซึ้งและหลากหลายยิ่งขึ้น

ท้ายที่สุดนี้ กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ และผู้อ่านทุกท่าน ที่มีส่วนร่วมในการผลักดันวารสารให้เป็นมากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ หากเป็น “พื้นที่ทางปัญญา” ที่มีชีวิตซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของศิลปกรรมศาสตร์ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

รองศาสตราจารย์ ดร.ธรรกร จันทนะสาโร

บรรณาธิการวารสารศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ